

Pratarmė

Dešimtas *Ars et praxis* numeris supažindina su naujausiais Lietuvos muzikos ir teatro akademijos dėstytojų, meno doktorantų ir studentų, taip pat profesorės iš Karolio Lipińskiego muzikos akademijos Vroclave (Lenkija) muzikos, scenos meno ir pedagogikos sričių tyrimais. 2022 metų žurnale publikuojama 14 straipsnių, dalis jų parengta Baltijos muzikologų konferencijoje „Muzika ir vizualioji kultūra: partitūra, scena, ekranas“, vykusioje 2022 m. spalio 5–8 d., skaitytų pranešimų pagrindu.

Kaip jau įprasta, žurnalą sudaro dvi dalys – *Ars* ir *Praxis*. *Ars* dalį pradedantis straipsnis nukelia skaitytoją į muzikos teorijos klodus, jame analizuojamas muzikos faktūros tipologizavimas XX a. antros pusės–XXI a. kompozicijose. Doktorantė Viltė Žakevičiūtė ir jos tiriamosios darbo dalies vadovė Gražina Daunoravičienė straipsnyje aptaria muzikos faktūros reiškinių ir jo sampratos problemišumą, išskirtinį dėmesį jos skiria faktūros faktoriui kaip kūrinio struktūros valdymo priemonei. Autorės daro prielaidą, kad šiuolaikinis garsų meno kūrinys gali egzistuoti be formuojančio harmonijos fundamento, bet tik ne be faktūros. Kitas autorių duetas – studentė Julija Kostina ir jos mokslo darbo vadovė Audra Versekėnaitė – skaitytojams pateikia publikaciją, parengtą J. Kostinos bakalauro darbo tema. Straipsnyje „Sakralinis minimalizmas muzikoje: teorinių apibrėžčių ir kūrybinių įvairovės labirintai“ supažindinama su XX a. muzikos panoramoje išsiskiriančiais kompozitoriais, savo kūryboje akcentuojančiais Dievo svarbą. Mokslinėje literatūroje kompozitorių Arvo Pärto (g. 1935), Henryko Mikołajaus Góreckio (1933–2010), Johno Tavenerio (1944–2013), Pėterio Vasko (g. 1946), Gijos Kančelio (1935–2019), Sofijos Gubaidulinos (g. 1931) ir Broniaus Kutavičiaus (1932–2021) tam tikri kūriniai dažnai apibūdinami kaip sakralinio minimalizmo pavyzdžiai. Autorės aiškina, ar bendras kompozitorių interesų laukas, tikėjimo ir asketiškumo įprasminimas muzikos išraiškos priemonėmis yra tinkama priežastis tarpusavyje ryškiai besiskiriančius kūrinius vadinti vienu terminu – sakraliniu minimalizmu. Straipsnyje siekiama išanalizuoti šiai minimalizmo kryptčiai priskiriamus kūrinius ir nustatyti, ar jie visi atitinka apibrėžime pateiktos muzikos kalbos bruožus.

Kiti trys *Ars* dalies straipsniai skirti Lietuvos muzikos istorijos tyrimams. Ilgameitė žurnalo straipsnių autorė Tamara Vainauskienė šį kartą pateikia tyrimą apie užsienio operos solistų gastroles Valstybės teatre. Kupiname faktų ir personalijų pavardžių T. Vainauskienės darbe apžvelgiamas iš svetur atvykusių atlikėjų indėlis į Valstybės teatro

repertuarą, taip pat į besimezgančios lietuviškos kritikos barą. Remdamasi archyvų dokumentais ir literatūra, spektaklių recenzijomis, kitais informacijos šaltiniais, straipsnio autorė siekė paminėti visus gastrolių atvykusius dainininkus, taip pat kokioms vokalo mokykloms jie atstovavo, kokius vaidmenis atliko Valstybės teatre, kaip užsienio solistus įvertino to meto lietuvių muzikos kritikai. Jonas Vilimas tęsia grigališkojo choralo tyrimus. Šį kartą straipsnyje „Liturginiai giesmynai kaip miesto bažnytinės muzikos situacijos atspindys“ nagrinėjami Vilniaus universiteto bibliotekoje saugomi XVI–XVIII a. giesmynai. Anotacijoje autorius mini, kad liturginiai giesmynai pirmiausia skirti naudoti liturgijoje, bet juose be pačių giesmių surašomos ir rubrikos, kurios papildė šaltinius nauja informacija. Kitaip tariant, liturginiai giesmynai, į kuriuos J. Vilimas žvelgia ne tik kaip į muzikos, bet ir kaip į įvairialypį prasmių klodą atskleidžiantį šaltinį, atspindi konkretaus vienuolyno, bažnyčios, miesto istorinę situaciją. Beata Baublinskienė, dar viena grigališkojo choralo tyrėja, straipsnyje „Grigališkojo Vilniaus skambesys: ką mums byloja XIV–XV a. bernardinų rankraščiai?“ telkiasi į Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje saugomą gradualą, datuojamą XIV a. ir priskiriamą Vilniaus bernardinams. Bandydama išryškinti vietinio grigališkojo giedojimo savitumus, autorė analizuoja introitą *Gaudeamus... Mariae... Assumptione...*, skirtą Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų iškilmei (Žolinei). Pasirinktas kūrinys lyginamas su seniausiais jo variantais adiatematiniuose X–XI a. rankraščiuose, kurių pagrindu sudaryti šiuolaikiniai melodiškos-ritminės restitucijos leidiniai (*Graduale Triplex, Graduale Novum*). B. Baublinskienės straipsnis patvirtina, kad nuodugnesnė ankstyvųjų muzikos rankraščių analizė ne tik suteikia daugiau žinių apie tai, kas skambėjo viduramžių Vilniuje, bet ir plačiau atskleidžia, kad čia, kaip ir kituose Europos kraštuose, tuo pačiu metu vyko panašūs reiškiniai, taip įveikiant atgyvenusį „vėluojančios kultūros“ naratyvą.

Du *Ars* dalį užbaigiantys straipsniai skirti XX a. pabaigos–XXI a. pradžios muzikos kultūros tyrimų aspektams. Pirmajame jų doktorantė Giedrė Kaminskaitė ir jos tiriamosios darbo dalies vadovė Audronė Žiūraitytė analizuoja kultūrinius ir silistinius hibridiškumo sąvokos aspektus interpretacinių galimybių aspektu. Straipsnyje tiriamos muzikos stilių sintezės tendencijos, jas lydinčių sąvokų prasmės, kurios nėra nusistovėjusios ir kartais skirtingai traktuojamos. Autorės tyrime siekia atskleisti šių procesų įtaką ir sunkumus, kurių kyla praktikuojančiam atlikėjui, o nagrinėdamos muzikinius pavyzdžius pabrėžia XXI a. daugiastilistinių kūrinių interpretavimo problematiką. Anna Granat-Janki supažindina skaitytojus su dainininkės ir kompozitorės Agatos Zubel (g. 1978) kūryba. Šio tyrimo tikslas – atskleisti naujus teminius, struktūrinius ir estetinius aspektus, kurie atsispindi A. Zubel operoje „Bildbeschreibung“, reprezentuoja specifinį kompozitorės žanrinį pojūtį ir kūrybos hibridiškumą.

Praxis dalį pradeda Giedrės Gabnytės, Lauros Dubosaitės ir Vilniaus universiteto studentės Barbaros Bizevičiūtės straipsnis „Nuotolinio mokymosi iššūkiai muzikos studijų kontekste: LMTA studentų patirties aspektas“. Straipsnio tematika aktuali – pristatomas LMTA Muzikos fakulteto studentų patirčių, įgytų studijuojant nuotoliniu būdu COVID-19 pandemijos metu, tyrimas. Gauti rezultatai atskleidžia, kad mokantis nuotoliniu būdu smarkiai krito studentų mokymosi motyvacija, pasireiškė nerimas, stresas, besimokantieji susidūrė su techninėmis kliūtimis, kompiuterinio raštingumo gebėjimų stoka, mokymosi būdų ir vertinimo metodų kaitos poreikiu. Muzikos įrašų leidyklos „Semplice“ (įkurtos 1996 m. muzikologės Rūtos Skudienės) veikla ir jos vieta Lietuvos kultūros atodangų kontekstuose analizuojama Aistės Pranciulytės ir Vytautės Markečiūnienės straipsnyje. Autorės pabrėžia, kad lietuviškų muzikos įrašų istorija Lietuvoje trunka daugiau kaip šimtmetį, per kurį patyrė skirtingų fazių, schemiškai sietinų su istoriniais politiniais laikotarpiais. „Semplice“ gyvavo 25 metus, leidykloje buvo išleisti 24 leidiniai, pasižymintys aukšta įrašų kokybe, griežta atlikėjų ir kūrinių atranka. Šios publikacijos tikslas – aptarti „Semplice“ veiklą kaip reikšmingą Lietuvos muzikos paveldo įamžinimo darbą, kaip stiprią muzikologinės leidybinės veiklos apraišką.

Kiti keturi *Praxis* dalies straipsniai yra LMTA meno doktorantų darbai. Agnė Jurkūnienė straipsnyje „Bendradarbiavimo fenomenas akompanuojančio pianisto veikloje“ analizuoja dviejų ir daugiau partnerių tarpusavio bendradarbiavimo specifiką, savitą bendros veiklos eigą, nukreiptą į konstruktyvų kolektyvinio produkto kūrimą kameriniame ansamblyje – subalansuotą ir darnų atlikimą. Pastebėtina, kad straipsnyje tiriamas kaip tik bendradarbiavimo akompanuojant fenomenas, kai iš anksto suponuojamas lyderio pozicijos perkėlimas solistui, o ne kameriniam ansambliui įprastas lygiavertiškumo aspekto deklaravimas. Kristupas Gikas pristato tyrimą apie interakcijos procesus. Pasak autoriaus, šiuolaikinės muzikos ekosistemoje vyraujantys įvairialypiai komunikaciniai procesai verčia aktualizuoti ir apmąstyti interakcijos motyvus, struktūrą ir skirtingų jos narių (dalyvių) sąveikos atvejus. Straipsnyje, kurio kertinės teminės ašys įprasminamos autoriaus meno doktorantūros tyrime „Interaktyvi elektroninė sistema: fleitos galimybių išplėtimas“, apžvelgiamos interaktyvaus muzikos meno perspektyvos, gilinamasi į jo tipą (metodą), laipsniškumą ir kriterijus, kuriais remiantis galima vertinti interakcijos procesą kaip daugiau ar mažiau sėkmingą. Raminta Naujanytė gestų veikimą elektroninėje muzikoje nagrinėja straipsnyje „Muzikinių gestų reikšmių ribos ir naujų prasmų kūrimas gyvojoje elektroninėje muzikoje: netaktilinių instrumentų atvejis“. Autorė, įvardijusi bendrus gesto atpažinimo modelius muzikoje, daro prielaidas, kokios gestų priskyrimo strategijos būtų aiškiai suvokiamos netaktiliniais instrumentais grojantiems atlikėjams, o remdamasi įvairių muzikinių praktikų pavyzdžiais, numato pagrindines muzikinių gestų

ypatybes, kurios gali būti taikytinos ir gyvojoje elektroninėje muzikoje. Žurnalo *Praxis* dalis baigiama Ingridos Alonderės tęstiniu straipsniu „Chorų komunikacija su auditorija socialinėje žiniasklaidoje. II dalis: Lietuvos chorų *Facebooko* vaizdinio turinio analizė“ (pirmoji šio straipsnio dalis publikuota 2021 m. *Ars et praxis* Nr. 9). Autorė pastebi, kad galimybė vaizdais skleisti naujienas apie koncertus ir kolektyvų veiklą skatina chorus kūrybiškiau žvelgti į reklamą ir panaudoti visus suteiktus įrankius būti labiau matomiems ir lengviau atpažįstamiems. Pasitelkdama analizės schemą, I. Alonderė tiria *Facebooko* vaizdinę informaciją ir jos įtaką konkrečių Lietuvos chorų reklamos sklaidai.

Žurnalo dalyje *Šaltiniai* publikuojamas Laimos Budzinauskienės ir studentės Kotrynos Lukšytės straipsnis „Lietuvių išeivijos kino kronikos. „C. G. Lukšio Lietuva paveiksluose“ (1927 m.)“. Šis darbas skirtas Kazimiero (Kazio) Lukšio (1882–1963), JAV žinomo kaip Charles G. Lukšis, kurtų kino kronikų apžvalgai ir vieno iš jo organizuotų renginių reklaminio lapelio analizei. Skrajutė „C. G. Lukšio Lietuva paveiksluose“, saugoma Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, yra Niujorko lietuviams skirtas kvietimas 1927 m. lapkričio 23–24 d. pamatyti kino juostoje užfiksuotus besikuriančios Lietuvos vaizdus. Šiame šaltinyje atsiskleidžia to meto lietuvių išeivijos JAV renginių organizavimo aspektas ir lietuviško dokumentinio kino kryptis.

Žurnalo *Prieduose* skelbiamoje 2022 metų *Kronikoje* pristatomi LMMA leidiniai, konferencijos, apginta disertacija ir meno doktorantūros projektai, magistro ir bakalauro darbų sąrašai, apdovanojimai, taip pat pateikiama informacija apie šio numerio straipsnių autorius ir *Atmena autoriams*.

Sudarytoja